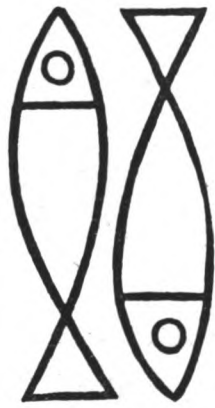

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

L. W. G. Blokhuis

Gebed bij Sions puinhopen

Dan. 9 : 19. O Here, hoor! O Here, vergeef! O Here, merk op. Treed handelend op; toef niet om uwszelfswil, mijn God, want uw naam is uitgeroepen over uw stad en over uw volk.

Daniël heeft in het vreemde land de Heilige Schriften onderzocht, die wijs kunnen maken tot behoud. Hij lette in de boeken op het getal van de jaren, waarover het Woord des HEREN tot den profeet Jeremia gekomen was, dat Hij over de puinhopen van Jeruzalem zeventig jaar zou doen verlopen.

En hij bad en smeekte tot den Here God, zoals we lezen in vers 3. Daarin vervulde Daniël een profetie van Jeremia. De profeet Jeremia had dit Woord mogen verkondigen: Want zo zegt de HERE: Neen, als voor Babel zeventig jaren voorbij zullen zijn, dan zal ik naar u omzien en mijn heilrijk woord aan u in vervulling doen gaan door u naar deze plaats terug te brengen... Dan zult gij Mij aanroepen en heengaan en tot Mij bidden, en Ik zal naar u horen; dan zult gij Mij zoeken en vinden, wanneer gij naar Mij vraagt met uw ganse hart. Dan zal Ik Mij door u laten vinden, luidt het Woord des HEREN... (Jer. 29 : 10, 12-14).

We horen in Daniëls gebed niet de toon van de verontwaardiging, maar die van de verootmoediging. Daniël vertoonde ook de uiterlijke tekenen van verootmoediging. En daar was reden toe. Gods volk leefde in ballingschap, Jeruzalem was verwoest, zwaar drukte de macht van de heidenen op het volk van het verbond. En Daniël bad en smeekte in vasten en in zak en as. Hij droeg een zak, een oosters rouwgewaad. Hij beleed zo de schuld van zichzelf en zijn volk.

Daniël bad tot den Here, zijn God. En hij begon zijn gebed met de erkenning van Gods grootheid. En dan komt direct zijn schuldbelijdenis.

In dagen van nood is de schuldvraag niet te omzeilen. Als wij spreken met elkaar over de nood van de kerk vandaag, geven we nu deze en dan die de schuld.

Let u er nu eens goed op hoe Daniël bad: Ach Here, Gij grote en geduchte God, die

vasthoudt aan het verbond en de goedertierenheid jegens hen die U liefhebben en uw geboden bewaren; wij hebben gezondigd en misdreven, wij hebben goddeloos gehandeld en zijn wederspanning geweest; wij zijn afgeweken van uw geboden en van uw verordeningen en wij hebben niet geluisterd naar uw knechten, de profeten, die in uw naam gesproken hebben tot onze koningen, onze vorsten en onze vaders en tot het ganse volk des lands. Zoals Daniël, zo bad in later tijd ook Nehemia: Grote en geduchte God, die het verbond en de goedertierenheid gestand doet jegens hen, die U liefhebben en uw geboden onderhouden... ik doe belijdenis van de zonden der Israëlieten, die wij tegen U bedreven hebben; ook ik en mijn familie, wij hebben gezondigd.

Israël moest weten, dat de HERE de enige God is, de trouwe God, die het verbond en de goedertierenheid houdt jegens wie Hem liefhebben en zijn geboden onderhouden, tot in duizend geslachten.

Daniël was hiervan doordrongen. En hij overzag de situatie. Israël had niet in liefde Gods geboden onderhouden. Daarom begon hij met een schuldbelijdenis.

En nu eindigt hij met de bede: O Here, vergeef! O Here, merk op!

De aanleiding tot dit gebed was het feit, dat Daniël gelezen had in de boeken hoe lang de verwoesting van Jeruzalem zou duren. Toen Daniël aan die verwoesting dacht, erkende hij: Wij zijn afgeweken van uw geboden.

Dit is iets om over na te denken.

Daniël wist in wat voor tijd hij leefde.

Weet u dat ook? Hoe kunnen wij nu weten in wat voor tijd we leven?

Het onderscheiden van de tijden is een gave van de Heilige Geest. Maar we krijgen die gave in de weg van de middelen, in een leven dicht bij den HERE en Zijn Woord.

Daniël beleed zijn eigen zonde en de zonde van zijn volk (vers 20). Hij wist zich mede schuldig. Hij voelde zich mee verantwoordelijk voor de ellende. En hij wond er geen doekjes om. Hij beleed oprecht de zonden van zichzelf en van zijn volk. Hij beleed de afwijking, de goddeloosheid, de hardnekkigheid. Hij beleed ook Gods rechtvaardigheid (vs. 7, 14).

Het profetische Woord zegt: De HERE is

met u, zolang gij met Hem zijt; indien gij Hem zoekt, zal Hij Zich door u laten vinden, maar indien gij Hem verlaat, zal Hij u verlaten.

Daniël erkende: Bij U, Here, is gerechtigheid. En nu had Jeremia gesproken over 70 jaren en daarvan waren er al 68 voorbij. Daniël zocht de tekenen der tijden te verstaan. Hij ontdekte dat het einde nabij was: nog twee jaar...

Dat had Jeremia gezegd. Maar Jeremia had in zijn dagen weinig geloof gevonden. De dagen van Jeremia waren bewogen dagen geweest. Toen hadden de inwoners van Jeruzalem geroepen: Des HEREN tempel, des HEREN tempel, des HEREN tempel is dit!

Daniël had zijn bijbel goed gelezen. Zijn HELE bijbel. Hij had het begrepen: De HERE wil, dat zijn volk in het goede spoor wandelt.

Daarom belijdt de profeet: HERE, bij ons is een beschaamd gelaat, bij onze koningen, bij onze vorsten... Want Jeremia had gezegd: Des HEREN tempel, des HEREN tempel? U stelt uw vertrouwen op bedrieglijke woorden. God zal met dit Huis, waarop u vertrouwen stelt, doen zoals Hij vroeger met Silo gedaan heeft: 't verwoesten.

Dwaas, als Gods volk vertrouwt op de tempel van de HERE en niet op de HERE, de Gó d van de tempel.

Daniël lette op de daden van de HERE. Hij verstond de dingen van Gods Geest. Hij kende de sterkte van Gods toorn.

God wil zijn genade alleen aan diegenen geven, die Hem met hartelijke zuchten daarom bidden en daarvoor danken. Gods belofte wordt ons deel in de weg van het gebed. Maar Gods volk had jaren lang niets van Gods doen willen opmerken.

Daniël bad.

En wij? Het is geen vanzelfsprekendheid, dat gereformeerde mensen Gods Woord echt verstaan en oog hebben voor Gods daden.

We mogen zien wat de HERE gedaan heeft. En we hebben bidden geleerd. Maar hoe bidden we? We kunnen wel bidden om onze zaken. Dat gaat ons in de regel nogal vlot af. Maar hoe denken we over Gods zaak?

We moeten situatief spreken naar het Woord. De toekomst van „de zaak van Jezus Christus in ons land” — om een veel aangehaalde uitdrukking te gebruiken — hangt hier van af: of wij ons verootmoedigen en ons richten tot de HERE God om te bidden en te smeken. Het mooie in Daniëls gebed is, dat het gaat om de zaak van de HERE.

Daniël bad: O Here, vergeef... Toef niet om uwszelfswil, mijn God. Daniël bad of de Here de smaad wilde uitwissen, die de heidenen op Zijn naam hadden geworpen. O Here, merk op! Treed handelend op... Toef niet om Uwszelfswil... Jeruzalems zaak was Gods zaak. „'t Is uwe zaak, o Hoofd en Heer”. Want Uw naam is uitgeroepen over uw stad en uw volk.

Dat blijft zo. Maar ook wij leven tussen de puinhopen van de kerk. Als de stad van de Here een ruïne blijft, wat zal God dan met zijn grote naam doen? Laat ons aller gebed zijn: Breng ons, HERE, tot U weder, dan zullen wij tot U wederkeren. Dan mogen we getroost voortgaan, totdat Christus komt.

Kerkelijk leven

DE KATHOLICITEIT VAN CHRISTENDOM EN KERK

(slot)

Christendom IN de geloofsverdeeldheid

Een van de dingen die bij de lectuur van Bavincks geschriften steeds weer opvalt is dat hij zeer heeft geleden onder de verdeeldheid der christenen, de gescheurdheid der kerk.

Deze beide kwaden zijn naar zijn overtuiging een gevolg van „de liefdeloosheid der christenen” en van „de verduistering van hun verstand”. Daarom zijn ze een „smartelijke teleurstelling” en een „grote zonde”.

Op geen enkele wijze mag men die zondige en fatale verdeeldheid en verscheurdheid camoufleren, vergoelijken of bagatelliseren. En evenmin mag men in verband daarmee wat men als Woord Gods heeft leren geloven en belijden relativiseren of loslaten.

Bavinck wijst met het oog op de gescheurdheid van de kerk meermalen op het woord van Christus dat wie niet tegen Hem is vóór Hem is. Tegelijk accentueert hij evenwel ook dat men daarbij dat andere woord van de Heiland, namelijk dat wie niet vóór Hem is tegen Hem is, nooit mag vergeten of verzwakken.

Maar al is de verdeeldheid onder de christenen — de ware gelovigen — en de verscheurdheid der kerk — de gemeenschap van alle ware Christgelovigen — een ontstellend verschijnsel, we mogen, aldus Bavinck, daarbij toch nooit de eenheid vergeten die er ondanks alles tussen de ware gelovigen bestaat en ook, al geschiedt dat op gebrekkige wijze, onder hen openbaar wordt. Ook in deze moeten we op onze hoede zijn voor eenzijdigheid en het hanteren van een simplificerend zwart-wit-schema.

Inderdaad, het is niet tegen te spreken: er heerst een huiveringwekkende verdeeldheid onder de christenen. „Maar starende op wat de gelovigen van elkaar scheidt vergeten we toch al te licht datgene wat hen samenhoudt en verbindt”. En toch, zo gaat Bavinck verder, is „deze overeenkomst metterdaad aanwezig”. Allen die, met hoeveel gebrek ook, van harte geloven dat Jezus is de beloofde Messias, de van God gezalfde profeet, priester en koning zijn in de grond der zaak één. Eén in Christus, één in God, en daarom ook één met elkaar.

„Achter de onenigheid wijkt de overeenstemming dikwerf al te diep voor onze blik terug.” Maar die overeenstemming mag, ook bij volledige erkenning van de ernst der onderlinge verschillen, tot geen prijs worden vergeten. „De gelovigen zijn allen één.” En dan niet maar „uitsluitend in geestelijk opzicht, wijl ze allen tezamen Christus ingelijfd en leden van zijn lichaam zijn”. Neen, ze zijn bovendien ook nog één „in die uitwendige zin, dat een zichtbare band alle Christelijke kerken en belijdenissen omsloten houdt en tegenover alle niet-Christenen afzondert.”¹⁾

☆☆☆

Met het oog op deze eenheid die er ondanks alle verschil in belijdenis en levensopvatting onder de Christenen bestaat, spreekt Bavinck graag van een Christendom **IN** de geloofsverdeeldheid.

Van zoiets als een Christendom **boven** geloofsverdeeldheid wil Bavinck niets weten.²⁾ De idee daarvan houdt namelijk vooreerst

in dat de gelovigen ten aanzien van een zeker aantal leerpunten verschillen. Maar daarbij dat er „boven” die verschillen in confessie toch ook nog een aantal geloofsartikelen zijn ten aanzien waarvan er onder de velerlei christenen eenstemmigheid bestaat. Bavinck ziet in deze constructie een „mechanische” opvatting van de confessie en de confessionele verschillen die hij verwerpt. Men kan de verschillen ten aanzien van de belijdenis niet van de punten van overeenkomst aftrekken, zó, dat er bij alle christelijke kerken, groepen, personen „een volkomen gelijke som van punten van overeenkomst overblijft.”

De stand van zaken in deze is een geheel andere. Elke concrete belijdenis vormt namelijk „een organisch geheel”. Ze wordt beheerst door een fundamentele visie en vertoont daarom ook een eigen stijl. „De Roomse is Rooms, ook in de belijdenis van de twaalf artikelen des geloofs, welke door alle kerken worden aangenomen. De Gereformeerden, Luthersers, Wederdopers en Remonstranten zijn van elkander onderscheiden niet alleen in de leer van de verkiezing, van de kerk, van het sacrament, maar ook in die van God, van Christus, van schepping en voorzienigheid, van verzoening en rechtvaardiging.”³⁾

Maar ondanks die veelheid van belijdenissen en belijdenisinterpretaties die er in de christenheid tussen de kerken bestaat is er toch — en Bavinck heeft daarop steeds met klem en met vreugde gewezen — een Christendom **IN** de geloofsverdeeldheid.

Men weet het: Bavinck omschrijft het Christendom als het eigen, genadevolle werk van de drieënige God waardoor Hij de door Hem geschapen, maar daarna van Hem afgevallen wereld in de dood van zijn Zoon verlost en door zijn Geest herschept tot het Koninkrijk Gods.

C. VEENHOF

Welnu, allen die in dat verlossende werk Gods betrokken worden, allen die daardoor gaan geloven in Jezus Christus en zo gerechtvaardigd en herboren worden zijn één. Er is zo tussen hen een eenheid gekomen die gefundeerd is in Gods genadebetoon, rust in het offer van Christus en bewerkt wordt door de Heilige Geest.

Zie, met het oog op deze stand van zaken spreekt Bavinck nu van een Christendom **IN** de geloofsverdeeldheid. En die betekent een eenheid, „die, goed gezien, veel groter en van oneindig meer betekenis is dan al wat de gelovigen onderling verdeelt en scheidt. Al moge die eenheid zich niet laten losmaken uit de verscheidenheid, zij is desalniettemin waarlijk en werkelijk in haar aanwezig en komt er klaar en duidelijk in voor de dag.”

Een geschreven confessie bepaalt zich dikwijls hoofdzakelijk tot uiteenzetting van de **verschillen** welke er tussen de onderscheidene kerkelijke denominaties en groepen bestaan. Maar — er zijn ook „ongeschreven belijdenisartikelen”. En vooral: er zijn **gebeden**. En er zijn vruchten des geloofs en werken der barmhartigheid. En juist daarin „komt een treffende overeenstemming aan het licht. De onvolkomen belijdenis der lippen laat menigmaal aan het geloof des harten geen recht wedervaren.”

Zo blijkt het, aldus Bavinck, dat het de raad en wil des Heren is, „dat de eenheid des geloofs en der kennis van de Zone Gods, door de verscheidenheden en zelfs door de tegenstellingen heen zich nog een weg bane, om een-

maal aan het einde der geschiedenis, luisterrijk te voorschijn te treden.”⁴⁾

☆☆☆

Zo is er dus dank zij Gods ondoorgrondelijke en overweldigende barmhartigheid in alle verdeeldheid der gelovigen en gescheurdheid der kerk ook nog een echte, diepe en onvernietigbare eenheid. Want **allen** die de „fundamentele artikelen des geloofs,” zoals Bavinck die in overeenstemming met de Heilige Schrift omschreef, van harte aanvaarden — dat wil zeggen: **allen** die van ganser harte geloven dat Jezus Christus de van God gezonden Messias, de profeet, priester en koning, kortom de volkomen Verlosser is — zijn toch reeds **hier** één in Hem en „in Hem” ook onder elkander. En samen vormen zij reeds hier het lichaam van Christus, zijn gemeente, het volk van God. En dat is zo ondanks alle verschil van opvatting dat er ten gevolge van hun zonde, dwaasheid en liefdeloosheid nog tussen hen bestaat.

De protestanten, zo schreef Bavinck, denken, in tegenstelling tot Rome, „bij de eenheid der kerk allereerst aan de eenheid van het Hoofd der gemeente, Ef. 1:10; 5:22; aan de gemeenschap aller gelovigen door één en dezelfde Geest, 1 Cor. 6:17; 12:13; 2 Cor. 12:11; Ef. 4:4; met Christus en met elkander, Joh. 10:16; 15:1; Rom. 12:5; 1 Cor. 12:12, 13; Ef. 1:22; en dan voorts aan de eenheid des geloofs, der liefde, der hope, des doops enz. Ef. 4:3-5.”

Ongetwijfeld is deze eenheid in de eerste plaats „geestelijk van aard.” Maar daarom is zij niet minder „objectief en reëel”. En ze blijft „ook niet geheel onzichtbaar. Zij openbaart zich, zij het ook op zeer onvolkomen wijze, naar buiten en treedt in datgene wat alle Christelijke kerken met elkander gemeen hebben, althans enigermate aan het licht. Er is geen Christendom **boven** of **beneden**, maar er is wel een Christendom **in** de geloofsverdeeldheid. Omdat ons oog het meest op verschillen en scheuringen in de Christenheid gericht is, lopen wij steeds gevaar om deze toch waarlijk bestaande eenheid te miskennen. Wat alle ware Christenen verbindt is altijd meer dan wat hen scheidt.”⁵⁾

¹⁾ De offerande des lofs, 48.

²⁾ De term „Christendom boven geloofsverdeeldheid” heeft vooral bekendheid gekregen in de Schoolstrijd uit de vorige eeuw. In het ontwerp voor een wet op het Lager Onderwijs, ingediend door minister Van der Brugghen in het jaar 1857 kwam een artikel voor (21) dat luidde: „Het schoolonderwijs wordt onder het aanleren van gepaste en nuttige kundigheden, dienstbaar gemaakt aan de ontwikkeling van de verstandelijke vermogens der kinderen en hun opleiding tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden.” Over de inhoud van dat begrip „Christelijke deugden” werd daarop in de Tweede Kamer een fel en beroemd geworden debat gevoerd. Thorbecke hield daarbij een magistrale rede over „Christendom boven geloofsverdeeldheid”. Daarin verklaarde hij o.a.: „Opleiding tot Christelijke deugden kan en mag op de gemengde school in geen andere zin worden opgevat, dan dat alle leerstellingen en dogmatische bestanddelen, alles in één woord, wat tot het begrip des Christendoms, van zijn waarheden, van zijn feiten, van zijn geschiedenis behoort, van de gemengde school verwijderd blijven”. Van der Brugghen ging tot grote ontsteltenis van Groen van Prinsterer met deze interpretatie van het woord „christelijk” accoord. En Thorbecke's uitspraak werd de klassieke omschrijving van het „christendom boven de geloofsverdeeldheid” zoals die in de Schoolwet van 1857 werd bedoeld en in de openbare school in praktijk moest worden gebracht. Met grote felheid keerden de voorstanders van christelijk onderwijs zich tegen deze ontluistering van het begrip „Christendom,” waardoor in feite de godsdienstloze school werd aanvaard. Zie: D. Langedijk, **De Geschiedenis van het Protestant-Christelijk Onderwijs**, Delft, 1953, 106 v.

³⁾ De offerande des lofs, 48.

⁴⁾ Idem, 48.

⁵⁾ Gereformeerde Dogmatiek ³, IV, 349.

Openheid of geslotenheid van ons blad

Motto: de waarheid draagt nimmer de naam van een of andere partij.

Inleiding

De afgelopen winter vond, in de kring van bestuur en redactie van de persvereniging Opbouw, herhaaldelijk gedachtenwisseling plaats over de openheid — dan wel geslotenheid — van ons blad. Sommigen meenden op meer openheid te moeten aandringen: minder beperktheid tot de eigen, vrijgemaakte noden — wat meer uitzicht op de breder liggende grenzen van Gods koninkrijk. Anderen echter zagen het als een zaak van beleid, om onze lezers zo weinig mogelijk aanstoot te geven; om onder ons levende, nog niet tot gemeengoed opgeklimmen, vrije gedachten voorshands in de binnenkamer te houden, en alles te vermijden wat koren op de molen van minder welwillende lezers zou kunnen zijn.

Deze zaken werden over en weer met begrip aangehoord, zoals dat onder broeders behoort. De een heeft wel begrip voor de noodzaak van voorzichtigheid — maar verzet zich tegen mufheid, verschraving der gedachten, inperking van Gods koninkrijk tot de strijdende kerken. De ander erkent, dat we een vrije onderlinge meningsuiting moeten hebben, en zo de gedachten moeten helpen ontwikkelen, maar heeft bezwaren tegen publicaties, die soms parallel schijnen te lopen met wat „onze pers” in het verleden bij anderen heeft gelaakt. De een ziet veel meer Christusbelijders rondlopen dan onze kleine, in anti-thetisch isolement verzande kerkjes kunnen bevatten — de ander heeft bepaald geen haast, om over te stappen naar een kerkformatie, waar Schrift en belijdenis bloot staan aan ernstige kritiek.

Zulk een gedachtenwisseling zal u niet verbazen. In een gemeenschap, die niet is ingedut, kunt u verwachten dat de vragen van de dag alle aandacht krijgen. Zo ook hier: ons blad mag niet die leiding geven, welke onze enige Meester toekomt; ons blad mag ook niet — door alle ongecontroleerde meningen maar te spuien — de schapen van Christus aan verstrooiing prijsgeven.

Appèl

Dit gesprek — gevoerd in de geest van luisteren, wikken, wegen en spreken — spitste zich toe op het zogenaamde Appèl, dat 18 van onze broeders in „Woord en Wereld” van oktober 1968 publiceerden. De ondertekenaars hadden „zich bezonnen op de crisistoestand binnen onze kerken, in het bijzonder met betrekking tot hun houding tegenover de synodaal gereformeerde kerken”. Om die reden riepen ze ons op, tot „kerkelijke verzoening” en dan met name verzoening met de synodale gemeenschap.

Dit alles bood voldoende stof om door te spreken: eerst in de kring van redacteuren, dan in die van bestuur en redactie, later in breder kring met appelanten en een groep naaste medewerkers.

Dit laatste vond plaats op 6 en 7 december jl. te Woudschoten, waar ongeveer 45 personen aan deel namen. Hiervan namen ongeveer 30 het woord, waarvan het merendeel bereid was het gesprokene in gecompriëerde vorm voor publicatie in ons blad vrij te geven. Vanwege de boze tijd werd overeen-

gekomen, dat de namen der sprekers worden weggelaten.

Aan de discussie gingen vier korte inleidingen vooraf, pro en contra de gedachten van het Appèl; welke hier eerst worden samengevat. Daarna volgt een boeket droogbloemen uit de discussie. Daarna waarschijnlijk een afsluiting. Een en ander wordt namens het bestuur gepubliceerd, om u te laten meeleven, meedenken en meebidden met hen, die tot het vullen van ons blad geroepen zijn.

☆☆☆

Een inleider op Woudschoten vatte het „Appèl” en zijn mening daarover samen als volgt:

Als mede-opsteller van het 'Appèl' heb ik aan de hand van enkele stellingen getracht een toelichting te geven op dit stuk en mogelijke misverstanden uit de weg te ruimen.

De eerste twee stellingen luiden aldus:

1. Het 'Appèl' is geen „oproep om maar synodaal te worden”, maar een oproep tot oprechte bereidheid om christelijke gemeenschap te zoeken met de synodaal-gereformeerden, omdat het onverantwoord is ons tegenover hen op te stellen. Daarbij moet de mogelijkheid van kerkelijke eenheid als legitiem ideaal opgehouden worden.
2. Het ontbreken van een houding van verzoening en solidariteit jegens medechristenen wordt in het Appèl aangewezen als de directe oorzaak van de onderlinge verdeeldheid. Het Appèl gaat bewust niet in op de vraag waar de geest van onverzorgelijkheid en sectarisme onder ons vandaan komt.

De kern van het Appèl is dus in feite de vraag om verandering van een mentaliteit, die een duidelijk sectarisch karakter draagt, en waarbij wij bijna een generatie lang via pers en kansel zijn opgevoed. Het gaat primair om de geestelijke houding ten opzichte van medebroeders, met wie wij een kerkelijk conflict hebben. Die houding behoort in te sluiten dat wij ernaar willen blijven streven de broederschap in Christus vast te houden, en waar mogelijk ook organisatorisch te realiseren.

De onderlinge twisten binnen onze kerken komen voort uit dit tekort aan katholiceitsbesef. Het Appèl formuleert het zó: „Waar de geestelijke gemeenschap met Christusbelijders buiten eigen kring niet meer wordt beleefd en gevoeld, kan ook de onderlinge gemeenschapsbeoefening niet meer tot bloei komen”. Ons bewust gewilde isolement heeft dan ook geleid tot steeds verdergaande zelfvertering. Wij kunnen niet doen, alsof we in de huidige situatie van de christenheid in een ontkerkende wereld onze medechristenen buiten eigen kerk niet nodig hebben.

Daarbij hebben de opstellers van het Appèl uitgesproken dat zij niet kunnen inzien, dat de Heere ons verbiedt om hereniging met 'synodale' kerken te zoeken. Dat betekent dat wij mogen en moeten trachten om, waar het mogelijk is, langs de weg van gesprek alle belemmeringen voor een christelijk samenleven uit de weg te ruimen. Wan-

neer we zeggen de bereidheid tot verzoening en gemeenschap te bezitten, moeten we er ook wat voor over hebben om te trachten dat te effectueren, wanneer de situatie dat mogelijk maakt. Nu de situatie van ontbinding van het vrijgemaakte kerkverband gedachten aan een nieuw kerkverband of aan corresponderende 'vrije' kerken oproept, willen de opstellers van het Appèl er op wijzen, dat er in de eerste plaats voor ons nog steeds de taak ligt om ons te wenden tot hen, met wie wij vroeger kerkelijk samenleefden. Uiteraard liggen de mogelijkheden tot kerkelijke gemeenschap plaatselijk zeer verschillend, maar zij achten het onjuist als een buiten het kerkverband geraakte kerk het isolement zonder meer zou willen gaan voortzetten.

Het blad 'Opbouw' behoort mede dienstbaar te zijn aan het doordenken van deze vraagstukken in breder verband, en mag zelfs niet de schijn wekken, het typisch vrijgemaakte isolationisme en de geest van zelfrechtvaardiging te sanctioneren.

Vandaar dat ik over de taak van het blad de volgende stellingen heb geponeerd:

4. Als wij onze taak niet zetten in het teken van de strijd om de vrijheid van het Evangelie in de actuele oecumenische situatie van Christus' Kerk in de moderne samenleving, dreigt onze strijd te verzanden in een vrij ordinaire broedertwist over ons opgedrongen versleten probleemstellingen.
5. De taak van een blad „tot Opbouw van het gereformeerde leven” is niet het verstrekken van kerkelijke adviezen of het voeren van polemiek, maar het eigentijdse verstaan van de opdracht van het Evangelie, in gemeenschap met allen, die Christus willen volgen.

Verdere inleidingen

De tweede inleider liet een kritisch geluid horen. Hij zag geen weg naar de synodaal gereformeerde kerken, om de situatie hier en de situatie ginds.

— In onze kerken kost het veel pastorale zorg, om de in verwarring gebrachte schapen in het goede spoor te houden. De kwestie van hereniging brengt meer verwarring; de prediking vergadert.

— Wie binnen onze kerken neen zegt tegen het hiërarchisch drijven zegt geen ja tegen de synodale hiërarchie. Sprekt hier wel het beleid van de wijze, die tijd en wijze kent?

— Want bij de synodalen is grote verwarring over de kernvragen van het kerkzijn. Er is een linker- en rechtervleugel en een centrum. De een verstaat de tijd niet vanwege oudgereformeerd conservatisme; de ander verstaat de Schrift niet, vanwege zijn beroep op de tijd.

— De linkervleugel ginds maakt het verstaan der Schriften afhankelijk van de wetenschappelijke theologie, die de gemeente onmondig maakt.

— Ook het synodalistisch institutionalisme, waarin de gemeenten geklemd zitten, bevordert haar onmondigheid. Wij hebben in 1944 dat synodalisme afscheid gegeven; moeten wij ons nu vrijwillig weer onder die macht begeven?

— Het optreden van de 18 appelanten is individualistisch en in strijd met de gemeentelijkheid van de gemeente.

— Meent iemand de weg naar de synodale kerken terug te moeten gaan — hij staat en valt zijn eigen heer. Maar laat hij niet vooraf verwarring brengen onder ons volk, dat diep teleurgesteld moet zijn over zulk een koerswijziging.

Dat is onomwonden gezegd. En is het niet kostelijk, wanneer deze dingen in vrede en

broederlijkheid worden aangehoord: namelijk zulke uiteenlopende standpunten? Hier komt de derde inleider, die weer een geheel ander zoeklicht opstelt:

- Het elite-massa schema werkt door in de kerkelijke pers, die veelal bron is van zelfhandhaving. Men geeft leiding, bouwt een beleid op, dikwijls bepaald door het beleid van een concurrerend orgaan. Maar de enige kerkelijke leiding is de prediking; de rest is service.
 - Het is onjuist, medechristenen in een blad te bestrijden, zonder hun gelegenheid te geven in het zelfde blad te antwoorden.
 - Het is onjuist, één man het kerkelijk leven van zijn commentaar te laten voorzien. Dit onderschat de mondigheid van de gemeente; kweekt onbedoeld groepsvorming aan, die leidt tot machtsstrijd.
 - Wil Opbouw een open persorgaan zijn, dan zal men alle meningen t.a.v. de ontwikkeling van ons kerkelijk leven ruimte moeten bieden. Het moet zelfs leden van andere kerken mogelijk zijn, zich nader te verklaren.
 - Het Appèl gaat terecht ervan uit, dat ook de synodaal gereformeerde kerken gemeenten van Christus zijn. Deze erkenning relativeert de verschillen, maakt niet blind voor de zonden van anderen maar taxeert die zonden wel anders.
 - Daarin staat het Appèl dichter bij de Schrift dan het schema wettig-of-onwettig instituut. Bij ons zit de spanning tussen de kerk-vergadering (door Woord en Geest) en de kerk-instituering (het ene adres). Vanuit dit schema kan men slechts oproepen tot vrijmaking, niet tot verzoening.
 - In de ontwikkeling der synodaal gereformeerde kerken zit mee de strijd tegen opdringende saecularisatie. Wij hebben sedert 1944 verzuimd hen te dienen.
 - Wie het Appèl afwijst als ontactisch en onverantwoord vergeet, dat hier een tot nu toe miskende visie in de discussie komt, en dat de gemeenten door polemische informatie verkeerd zijn opgevoed. Men dient deze visie als even waardevol en gelijkberechtigd als andere visies in de gemeente(vergadering) te bespreken.
 - De rijpere jeugd test de kerkelijke opvoeding en erfenis in de ontmoeting met de saecularisatie. Deze test is vaak emotioneel, radicaal en krampachtig, omdat de saecularisatie te weinig bewust wordt gemaakt.
 - Onder ons is te weinig vertrouwen, te weinig ruimte voor experiment en creativiteit. Onze gedifferentieerde maatschappij vraagt deze ruimte. Kritische verdraagzaamheid stimuleert.
- En tenslotte de vierde inleider, bondiger dan één ander:
- Het Appèl is als uitgangspunt ongeschikt; de probleemstelling is te beperkt, de analyse oppervlakkig en de formulering slordig.
 - De huidige conflictsituatie is er een uit een serie. Vele pogingen om één diepste oorzaak van de ellende aan te wijzen falen. We hebben te maken met een zeer complex verschijnsel.
 - Vrije kerken worden meestal niet „gevormd”; ze zijn huns ondanks vrij, omdat ze buiten het verband gezet worden.
 - Zo lang de oorzaken van het falen van het oude verband niet zijn opgespoord, is er geen haast bij het vormen van een nieuw verband.
 - Het omgaan met minderheden moeten we nog leren: èn in de kerk, èn in de krant.

Tot zover de vier inleiders — hun standpunten om en om opgesteld. Op dezelfde wijze zullen wij de bijdragen aan de discussie om en om weergeven.

(Slot volgt)

D. W. L. Milo
E. Stamhuis

Prof. Dr. K. Schilder over „Evolutie”

Een paar jaar voor zijn dood hield prof. Schilder in het kader van de „Studium Generale” een aantal colleges aan de Technische Hogeschool van Delft over het thema „Calvinisme en Evolutie”. Van deze colleges verscheen een door prof. Schilder gecontroleerde en goedgekeurde samenvatting. Wij laten die hier volgen. In verband met de huidige discussie over evolutietheorie(ën) is wat Schilder schreef weer actueel.

We willen niet in de korte beschikbare tijd volstaan met op te merken dat de evolutieleer niet in staat is alle stappen te verantwoorden — denk aan de reeds mythisch geworden „missing links” — noch willen wij van calvinistische zijde alleen maar enkele stellingen verkondigen, want dit laatste zou een verontschuldiging van het geloof inhouden. Het calvinistisch geloof behoeft geen excuus te maken tegenover de evolutieleer, het berust evenals de evolutieleer op het geloof in axioma's.

Het zou gemakkelijk zijn, zowel voor de calvinist als voor de aanhanger van enige evolutieleer, om elkaar op inconsequenties te wijzen. Hiermede willen we niet dit probleem trachten op te lossen.

Legt men naast elkaar de pogingen in de oudheid en die van tegenwoordig om Genesis I uit te leggen, dan geeft de calvinist volmondig toe dat er vele concessies aan de feiten gedaan zijn.

Een gelovige kan en mag niet bang zijn voor de feiten, immers indien hij dit is, dan gelooft hij niet meer! Dit toegeven aan feiten kan het geloof nimmer afbreuk doen, noch een gelovige zelf schokken, want God komt tot ons in woord en daad. Nooit kan Gods spraak in strijd zijn met de feiten!

Evolutieleer kan op zijn hoogst **aanleiding** zijn tot verandering van de exegese van de bijbel. Omgekeerd kan de Bijbel ook invloed uitoefenen op die punten, waar de evolutionist iets gelooft.

Het conflict tussen calvinisme en evolutieleer is nu zo te formuleren: De evolutieleer houdt geen plaats over voor een persoonlijk God, geen plaats voor wet en openbaring, geen plaats voor verantwoordelijkheid en geen plaats voor het drama van de eerste Adam en niet van de tweede Adam.

Dit laatste is het geloofsschema van de calvinist, waarvan hij niets kan prijsgeven, ook niet voor de feiten.

Evolutie is het proces waarin, door de potenties van de levende stof, het leven zich ontwikkelt van de meest eenvoudige tot de meest ingewikkelde vormen. Evolutie als verschijnsel vormt voor de calvinist geen moeilijkheid, hij aanvaardt dit en komt pas daar in botsing met enige evolutieleer, waar deze laatste het ontstaan van het leven en van de mens een bepaalde plaats in een periode van de geschiedenis gaat toekennen.

In het calvinisme is van de aanvang af een eigen plaats aan de mens gegeven; wat is deze mens en wat is zijn geschiedenis?

Daarop geven de beide Genesis-verhalen antwoord. In het eerste wordt gezegd: de mens is de kroon der schepping; in het tweede begint de geschiedenis van deze mens. De Bijbel zegt: de mens treedt op als medewerker Gods. Dit betekent volgens de calvinist dat de mens in geestelijk opzicht (in dramatische zin) het middelpunt van het heelal is, zonder dat daarmee tegelijkertijd gezegd wordt dat daarom ook de aarde het middelpunt van het heelal is.

Een calvinist kan om vorengenoemde redenen dan ook niet die concessies doen, die Karl Barth wel doet. Barth zegt dat Bijbel en Kerk alleen te maken hebben met openbaring en dat vragen in verband met evolutie en schepping met genoeg aan vaklieden overgelaten kunnen worden. Dit laatste is zonde, immers God sprak over het einde en het midden der tijden, dus heeft Hij ook over het begin gesproken. God spreekt over mysteries welke onderling niet te vergelijken zijn.

Het conflict tussen calvinist en evolutionist blijft er een tussen theologie en metaphysica; van beide vergt dat een bescheidenheid in exegese.

Men kan van het standpunt van de evolutieleer, de geschiedenis van het heelal op twee principieel verschillende manieren beschrijven, nl. als het proces, dat zich éénmaal voltrekt, of als de processen, die elkaar telkenmale afwisselen. Zo gesteld moet de calvinist zich uitspreken voor het éne proces, immers schepping, zondeval, geboorte, enz. spelen zich éénmaal af.

Zo is er één Adam geweest en moet de vraag of er voor of tijdens Adam stamhouders zijn geweest (pre- of co-adammieten) door de calvinist ontkennend beantwoord worden. Hier ontstaat het bezwaar van de calvinist tegen de evolutieleer, daar deze laatste de primitieve mens vóór Adam aanvaardt. Dan is er ook geen plaats meer voor wet, verantwoording, ambt, enz. Wanneer de evolutieleer zich ook met wet en rede bezig gaat houden, wordt wederom voor de calvinist de grens bereikt.

We kunnen het hele probleem evolutie-calvinisme aldus samenvatten:

Laatste beslissingen blijven een kwestie van geloof. Niets in de wereld is, zowel volgens calvinisme als evolutieleer, zonder samenhang, daarom komt van beide een appèl op het geweten.

INGEZONDEN

TWEE VERGADERINGEN (één voorstel)

Bij leven en welzijn worden binnenkort twee belangrijke bijeenkomsten gehouden:

1. Een conferentie van uitgerangeerde vrijgemaakte kerkeraden op zaterdag 10 mei 1969 belegd door Utrecht-C.
2. Een vergadering van de persvereniging „Opbouw” op zaterdag 17 mei 1969, waar Prof. Dr. H. J. Jager zal spreken over: „Wat nu?”

Naar ik hoop zal op beide bijeenkomsten het volgende voorstel worden aangenomen met als doel de uitgeangeerden te bundelen en de weg open te houden voor hereniging met alle gereformeerd gezinden, zowel in als buiten de vrijgemaakte kerken.

Dit voorstel luidt als volgt:

1. Wij buigen ons onvoorwaardelijk onder het gezag van de Heilige Schrift als Gods Woord.
2. De drie formulieren van enigheid aanvaarden wij, omdat zij op de Bijbel zijn gefundeerd.
3. De Dordtse kerkorde geldt onder ons als akkoord van samenwerking.
4. De ondertekeningformulieren voor ambtsdragers willen wij hanteren, zoals dat in Christelijke gereformeerde kerken behoort.

Graag geef ik de formulering van dit voorstel voor een betere.

Doch, men spreke niet **minder** uit om nodeloze verdachtmaking te voorkomen. Ook niet **meer**, omdat hereniging met **alle** gereformeerden een schriftuurlijke opdracht is.

Dr. C. Trimp formuleerde een beding; Dr. J. Douma deed zo iets onlangs eveneens. Het stellen van voorwaarden concentreert de aandacht op bijzaken. Bovendien verschuilen zich in bedingen gemakkelijk bovenschiftuurlijke bindingen.

Laten wij onszelf toetsen aan onze kerkelijke papieren en laten anderen **ons** daaraan maar toetsen. Elke gereformeerde na 1618 in Nederland, vrijgemaakt of niet, zal dit vaandel herkennen.

Dronten, 7 april 1969

A. Kadijk

H. J. Jager

Andere fundamenten?

In de voorgaande artikelen heb ik als m'n mening uitgesproken, dat het in de kerk moet gaan — en als het goed is ook gaat — om het Evangelie. Dat is trouwens niet mijn mening, maar dat is door de kerk beleden. En dat is volkomen naar de Schriften. Het voornaamste kenmerk van de kerk is, dat ze „de reine predikatie van het Evangelie oefent”. Daar is eigenlijk alles mee gezegd. Want als dat gebeurt dan zullen ook de sacramenten naar de instelling van Christus bediend worden. Want de sacramenten zijn om zo te zeggen het zichtbare Evangelie. En dan zal de tucht ook wel gebruikt worden naar uitwijzen van het Evangelie.

De Here Jezus heeft de discipelen uitgezonden met de opdracht: „Gaat heen in de gehele wereld, verkondigt het evangelie aan de ganse schepping. Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft zal veroordeeld worden”. Hij vergadert zijn kerk door Woord en Geest. Waar het Evangelie een kracht Gods is tot zaligheid, d.w.z. waar de blijde boodschap geloofd wordt, daar is de kerk van Jezus Christus. En allen die in Hem geloven, al hun zaligheid van Hem alleen verwachten, zijn in de grond der zaak één. Ook daarin, dat zij begeren alles te onderhouden, wat Christus geboden heeft. Bij alle verscheidenheid zijn ze één in Christus. Zij erkennen tenslotte maar één Meester. Maar één Leidsman, namelijk Jezus Christus. En ze zijn kinderen van één Vader, die in de hemelen is. En ze beijveren zich de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes. Ze vormen één lichaam, worden beheerst door één Geest, weten zich geroepen tot één erfenis, hebben één Here, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen.

Het bovenstaande zal wel door niemand ontkend of bestreden worden. Men zou kunnen vragen, waarom dit dan nog maar eens op papier gezet moest worden? Het komt mij voor, dat dit wel nodig is. Nu velen dit éne kenmerk van de kerk op de achtergrond schuiven en het vrijwel verdonkeremanen door andere kenmerken op de voorgrond te zetten.

Die eigenschappen van de ware kerk zijn volgens sommigen — en velen „geloven” het graag —: Trouw aan de Vrijmaking, trouw aan de Belijdenisschriften, trouw aan de Kerkorde. Men kan horen en lezen, dat dit de fundamenten zijn, die moeten worden gehandhaafd. De verbroken eenheid zou alleen te herstellen zijn als alle betrokkenen deze grondslagen erkenden: trouw aan vrijmaking, confessie en kerkverband.

Broeders, die zo spreken en schrijven zullen vanzelf het éne kenmerk der kerk niet ontkennen of verloochenen. Ze zullen wel van mening zijn, dat dit kenmerk inderdaad het doorslaggevend is. Maar ze zullen denken, dat dit éne kenmerk aan drie andere kenmerken te kennen is. Ze hebben vermoedelijk de overtuiging, dat ieder die oprecht het Evangelie van Jezus Christus gelooft en wie eerlijk Christus erkent als het enige Hoofd, ook zal moeten handhaven de Vrijmaking als het werk des HEREN en de Confessie als het zuivere naspreken van het Woord des HEREN en de Kerkorde als het door God gewilde recht des HEREN. Wie dit niet wil wrikt aan de fundamenten van de kerk en wat kan de kerk dan tenslotte anders doen dan zulke afbrekers uitzuiveren of uitbannen of hoe men dat dan noemen wil? Het gaat immers om de fundamenten der kerk.

Men zal alles wel goed bedoelen, maar ik acht zulk spreken niet ongevaarlijk. Ik hoop, dat we hier een onzuiver spraakgebruik hebben. Maar ik vrees, dat men deze „kenmerken” inderdaad fundamenteel vindt. Als dit

zo is wil ik wel zeggen, dat ik het er grondig, dus fundamenteel, oneens mee ben.

Wat de Vrijmaking betreft, het is voor mij de vraag of men wel van „de” Vrijmaking kan spreken. Wie maakt uit wat de vrijmaking eigenlijk was? De zogenaamde Akte van Vrijmaking? Die hebben velen van ons — ik ben daar één van — nooit getekend. Wie weet trouwens wat daarin staat? Van jonge mensen kan men tegenwoordig horen, dat vrijmaking nodig was wegens een ingevoerde valse leer. Dan is vrijmaking dus zoveel als afscheiding. Maar wie zo spreken zijn niet goed op de hoogte. Want voormannen van de vrijmaking hebben indertijd gezegd: het houden-voor-wedergeboren kunnen wij wel dulden, maar wij willen de vrijheid om anders te denken en te spreken. Het ging dus niet om een valse leer, maar om de binding aan een theologische uitspraak.

Velen waren niet zozeer dogmatisch bezwaard, maar kerkrechtelijk. Tegen het houden-voor-wedergeboren hadden ze geen bezwaar. Maar ze zagen in de handelingen der meerdere vergaderingen, vooral van de synode, de „klauw van het beest”. Ze werden in de vrijgemaakte kerken met open armen ontvangen. Hele scharen zijn vrijgemaakt geworden in één nacht. Ze hoorden op zekere zondagmorgen, dat een dominee en vele kerkeradsleden waren geschorst. Dat namen ze niet en ze gingen met hun dominee mee. Voor hen was de vrijmaking weinig meer dan het volgen van een predikant, die hun altijd het Evangelie had gepredikt en die ze niet wilden laten varen. Dat was goed van hen, maar men moet mij niet vertellen, dat voor hen „de” Vrijmaking een machtige reformatie was.

Ik las ergens, dat we de Vrijmaking moeten handhaven. Niet alleen met woorden maar metterdaad. En dat zij die verkeerd spraken van de Vrijmaking zich daarvan hartgrondig moeten bekeren. Dat zijn wel dikke woorden, maar wat betekenen ze eigenlijk?

Laat ik mijn eigen „geval” maar als voorbeeld nemen. Tegen een theologische uitspraak, die bindend aan de kerken werd opgelegd, heb ik neen gezegd. Onrechtmatige schorsingen heb ik onrechtmatig genoemd. Ik wilde er niet aan meedoen en mij niet aan zekere leerbeslissingen en schorsingen conformeren. Dat was in 1946 mijn vrijmaking.

Vandaag zeg ik weer neen tegen verschillende synodale besluiten. En ik conformeer mij niet aan zekere schorsingen en afzettingen. Handhaaf ik nu de Vrijmaking? Naar mijn oordeel handhaaf ik wel mijn vrijmaking. In 1946 meende ik, dat het mogelijk moest zijn in de kerk zich van bepaalde dingen vrij te maken. Het mocht van de autoriteiten niet. Helaas. In 1969 meen ik dat nog. Maar het schijnt weer niet te mogen. Jammer.

We moesten ophouden elkander te binden aan een bepaalde beschouwing over de Vrijmaking. Ik bind niemand aan mijn opvatting. Laten anderen niet binden aan hun mening. We hebben indertijd de christelijke gereformeerden overtuigd, dat we niet moesten twisten over 1892. Hun en ons is duidelijk geworden, dat we verschillend konden denken over toen, als we nu maar één waren in Christus. Laten we ophouden te twisten over „de” Vrijmaking. Een zekere beschouwing over 1944-1946 behoort niet tot de fundamenten der kerk. Het fundament der kerk is Christus. De Christus der Schriften. De Christus van het Evangelie of het Evangelie van Christus. Een ander fundament ken ik niet.

Een tweede fundament zou zijn: trouw aan de Confessie. Dat woord fundament zou ik hier niet graag gebruiken. Indertijd is in de Open Brief gesproken van het historisch fundament, waarmee de Belijdenis bedoeld werd. Ik wou het woord fundament maar bewaren voor Christus. Zoals de Schrift doet. Maar

afgezien van dat woord, zal de bedoeling wel zijn, dat de eenheid onder ons alleen bewaard of hersteld kan worden als we onverkort de Belijdenis, de Confessie, de Belijdenisschriften handhaven.

Laten de broeders zich niet vergissen. Ik kom maar weer met een concreet voorbeeld. Hier in Kampen zijn een tiental instituten, die de aloude Drie Formulieren van Enigheid als hun „papieren” tonen. Ze handhaven ze ook als ik het wel heb. Maar waar is de éénheid? Waarom roept ieder van hen: Hier moet je wezen? Als ze toch op datzelfde fundament staan, dan moeten ze toch gehoorzamen aan het bevel van Christus om zich haastig te verenigen? Die Formulieren van Enigheid schijnen de éénheid toch niet erg te bevorderen.

Men moet mij goed begrijpen. Ik ben nog van „gevoelen en geloof, dat alle artikelen en stukken der leer, die is begrepen in de Belijdenisgeschriften van de Geref. Kerken in Nederland, in alles overeenkomen met Gods Woord”. Maar mijn instemming betreft alleen „alle artikelen en stukken der leer”.

In „in alles” wil niet zeggen, dat ik m'n hoofd op het blok leg voor elke uitdrukking of manier van zeggen. Ik doe dat ook niet voor elke zin of elke paragraaf van de Confessie. Wie deze geschriften niet kennen kunnen gemakkelijk roepen: we moeten trouw zijn aan de Belijdenis. Maar in hun monden is het alleen maar een ijdele kreet. Ik zou niet graag de kost geven aan hen, die ze doen. Wie deze geschriften wel kennen hebben hier en daar bezwaar. Dat weten sommige lofredenaars van tegenwoordig ook wel. Ik zou wel willen, dat ze het ook maar eens hardop zeiden. En de goëgemeente niet in de waan lieten, dat de Belijdenisschriften geen vlekken en rimpels hadden.

Ik ben van mening, dat onze Belijdenis geen „leer” bevat over de zogenaamde tussentoestand. En dat het geoorloofd moest zijn over de eerste zin van antw. 57 van de Heid. Cat. van mening te verschillen en daarover te discussiëren. Daarmee ga ik in het voetspoor van Calvijn. Men moest een man als ds. Telder niet schorsen. We moesten rustig kunnen spreken over verschillende zinnen of paragrafen van de Belijdenisschriften, die tot de „rimpels en vlekken” behoren. Dat geldt ook voor ds. Oosterhoff. En anderen, die om de Open Brief aan de kant worden gezet. Wat mij betreft, ik zal niet gauw een dienaar van het Evangelie schorsen. Ik zou er eerst wel eens over mogen denken of ik mezelf niet moest schorsen. Ik versta niets van de vrijmoedigheid van hen, die maar schorsen en buiten het verband sluiten en achter ontrouwe kerkeraden vandaan roepen. Men is er nogal gauw bij om te beschuldigen van ontrouw aan Schrift en Belijdenis en K.O. De beschuldigers zullen wel weten waarin die ontrouw bestaat. Doch hun volgelingen weten het vaak niet. Maar ze volgen wel.

Ik zou niemand weten, die ik zou willen schorsen. Hoe vreemd men soms ook doet. De mannen die het woord en de pen voerden op de laatste P.S. van Overijssel hebben vreemde dingen aangaande de Wet beweerd. Om het zacht te zeggen. Maar hen schorsen? Dat moet alleen gebeuren met klaarblijkelijke kettters. Maar wel zou ik willen, dat mannen van naam, die het met die P.S. grondig oneens zijn en die dezelfde kijk op de Wet hebben als ds. Mulder en Visee en anderen hier in Kampen, dat eens openlijk schreven. Of hoeft men voor de goede naam van deze broeders niet opkomen? Zij zouden deze christendienst wel waarderen en ook verdienen.

De Belijdenis is een staf om op te gaan, geen stok om mee te slaan. Ook is het voornaamste niet, dat ze netjes op papier staat. Maar dat ze beleden wordt. Ik ben het nog eens met wat ik in Opbouw van 19 januari 1962 schreef: „In de kwestie van „Belijden en Belijdenis” zal het in de kerk altijd in de eerste plaats hierop aankomen, dat de gelovigen concreet en praktisch hun zonden voor God belijden en zich voor het Evangelie van Christus niet schamen. Zonder dit belijden van schuld en zonder dit uitkomen voor de naam van Jezus Christus kan de kerk niet bestaan. Dáaraan heeft het in een levende kerk nooit ontbroken. Als het daaraan wel ontbreekt is de kerk dood en voor het oordeel rijp. De kerk moet een belijdende kerk zijn of zij is geen kerk meer... Daarmee is van een Belijdenis geen kwaad gezegd. Als ze

naar de Schriften is is ze goed. Maar een kerk is nog niet goed wegens het feit, dat ze een goede Belijdenis heeft. Ze is alleen goed als ze haar geloof belijdt".

Het derde fundament is trouw aan de Kerkorde en kerkenorde, kort gezegd de K.O. Zal er van éénheid sprake zijn, dan zal de K.O. moeten worden gehandhaafd als akkoord voor de kerkelijke samenleving. Anders wordt het ook wel zó gezegd: We moeten trouw zijn aan het kerkverband.

Ik moet eerlijk zeggen, dat ik van een K.O. weinig verwacht en van de handhaving daarvan even veel. Men moet mij niet misverstaan. Natuurlijk zeg ik niet, dat men de K.O. maar aan z'n laars moet lappen. We zullen ons er aan moeten houden. Maar niet als een wet van Perzen en Meden, die tot tittel en jota toe onder alle omstandigheden moet worden uitgevoerd. En we moeten ook niet denken, dat als de K.O. maar stipt wordt gehandhaafd, het met de kerk wel goed gaat. Als de Geest en het Woord van Christus in een gemeenschap niet heerst kan de beste K.O. de kerk niet redden. En als uitvoering van enig artikel van de K.O. in strijd zou komen met een uitdrukkelijk bevel van Christus, dan moet die uitvoering maar wachten.

Dát bedoelt art. XXXII van de Ned. Gel. Bel. dunkt mij als dat zegt: „Intussen geloven wij, hoewel het nuttig en goed is, dat die Regeerders der Kerk zijn, onder zich zekere ordinantie instellen en bevestigen tot onderhouding van het lichaam der Kerk, dat zij nochtans zich wel moeten wachten af te wijken van hetgeen ons Christus, onze enige Meester, geordineerd heeft. En daarom verwerpen wij alle menselijke vonden en alle wetten, die men zou willen invoeren, om God te dienen en door deze de consciëntiën te binden en te dwingen, in wat manier het zoude mogen zijn. Zo nemen wij dan alleen aan, wat dienstig is om eendrachtigheid en enigheid te voeden en te bewaren en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid Gods; waartoe geëist wordt de excommunicatie of de ban, die daar geschiedt naar het Woord Gods, met hetgeen daaraan hangt". De laatste vier woorden begrijp ik niet goed. Maar dit artikel mogen we ons wel voor ogen houden als we bezig zijn met het hanteren van de K.O.

Ik heb nooit veel verstand van kerkrecht gehad. En ik heb de Kerkorde vrijwel nooit nodig gehad. Bij m'n pastorale arbeid niet. Trouwens welke ouderling kende of kent de K.O.? Als er broeders in de gemeente waren, die iets tegen elkaar hadden, moet ik dan de K.O. raadplegen hoe ik daarmee aan moest?

Als een kandidaat examen moest afleggen werd de K.O. geraadpleegd: welke stukken daarvoor op tafel moesten komen. Maar ook dat gebeurde gewoonlijk niet. Ik vroeg een collega, die in deze zaken thuis was, wat er gebeuren moest.

Er schuilt veel waarheid in het gezegde: Als het in de kerk goed gaat, heb je geen K.O. nodig. En als het niet goed gaat, houd je met een K.O. de zaken niet recht. Het kerkrecht zal wel dienst moeten doen om „de zaak bij elkaar te houden". Maar dat lukt niet als de Geest en het Woord van Christus niet heersen. Trouw aan de K.O. één der fundamenten van de kerk? Als dat waar is wordt 't wel tijd de gemeente met deze orde bekend te maken. Welk gemeentelid weet wat er in staat? Welke kerkeradsleden zijn er mee op de hoogte? Het valt evenwel niet mee er in thuis te geraken, want de deskundigen zijn het over vele artikelen niet eens. Wat een kolommen zijn er besteed aan de uitleg van het befaamde art. 31. Wat een verschil over art. 18, dat spreekt van het ambt der „Doctoren of Professoren in de Theologie". Naar mijn mening had dit er beter niet in kunnen staan. Volgens art. 21 zullen de „Kerkeraden alom toezien, dat er goede Schoolmeesters zijn". Zouden ze? Er staat heel wat in, dat volkomen uit de tijd is. Een bekende professor in de rechtswetenschap heeft eens gezegd, dat het kerkrecht weinig met recht te maken had. Dat zal wel overdreven zijn. Maar het staat voor mij wel vast, dat met strikte handhaving van de K.O. de kerk niet te redden is, die zich niet laat beheersen door Woord en Geest van Christus. Wie handhaaft trouwens strikt de K.O.? Als ik het niet zou doen zou men 't verstaan. Maar ik versta niet, dat de lofredenaars het ook niet doen als het hun zo te pas komt.

Drie fundamenten? Ik houd het maar bij I Kor. 3:11: „Want een ander fundament, dan dat er ligt, namelijk Jezus Christus, kan niemand leggen".

Ik acht het gevaarlijk Vrijmaking, Confessie en K.O. fundamenten te noemen. De bedoeling zal wel goed zijn, maar ik vrees dat door al het roemen in deze dingen aan de roem van Christus tekort wordt gedaan. Ik ben overtuigd, dat niemand daaraan te kort wil doen. Maar het resultaat kon wel eens anders zijn dan men zelf wil. Het kan de duivel gelukken, de aandacht der theologen en hun volgelingen zó op niet-fundamentele zaken te richten, dat men vergeet dat er maar één fundament is: Jezus Christus. Laten we op dit fundament bouwen. En dan geen hout, hooi of stroo; maar goud, zilver, kostbaar gesteente.

U hebt besloten ongedaan te maken de besluiten van 23 mei en van 4 juli 1945 en u vraagt daarbij te vergeven alles wat in de conflictsituatie en met name in de tuchtmaatregelen niet was naar de Geest van Christus.

Dat is vergeven, van harte gaarne. Ik kan erbij zeggen dat het van het begin af vergeven is geweest. Ook mijn medeambtsdragers die mij trouw gebleven zijn waren vergevensgezind. Een bewijs daarvan is dat ze op mijn voorstel na mijn schorsing aan de vergadering van de classis schreven dat ze zouden voortgaan met het zenden van afgevaardigden naar de classicale vergadering. Wilden de broeders daar vergaderd mij niet ontvangen dan zouden we hun daarin ter wille zijn. Wij hadden wel andere ambtsdragers en zouden die zenden om de Gereformeerde Kerk van Wormer ter vergadering van de classis te vertegenwoordigen. Wat daar gedaan was te Landsmeer op 23 mei 1945 was onrecht, en grof onrecht ook, maar we wilden het vergeven en om een begaan onrecht de band met de zusterkerken niet losmaken. Velen leefden toen in een roes maar wij hadden hoop dat de roes zou overgaan en de broeders tot bezinning zouden komen. Maar de broeders in classicale vergadering bijeen dachten er anders over. Wij kregen uit de vergadering van 30 mei ten antwoord dat van ons geen afgevaardigden ter classicale vergadering zouden worden ontvangen. Zij sneden de band met de Gereformeerde Kerk van Wormer door. Dat was hun zaak, wij konden er dan niet meer aan doen. Maar ook dat werd vergeven. Wij beschouwden hen niet als vijanden maar als broeders.

Ook heb ik al de jaren die er verlopen zijn de broeders en zusters in Wormer die in 1945 hun herder en leraar verlaten hebben als broeders en zusters gezien, als leden van mijn gemeente en niet als vreemden, en mijzelf als hun herder en leraar. Wat zij mij kwaads gedaan hadden was van mijn kant vergeven al heeft voorzover ik mij herinner nooit een van hen om vergeving gevraagd. Men kan wel van harte vergeven aan de medemens die geen vergeving vraagt, of doordat hij meent dat hij niet fout geweest is en daarom geen vergeving nodig heeft, of doordat zijn zelfgevoel zich er tegen verzet en hij dat niet overwinnen kan.

Ik heb het allen die van mij weggegaan zijn ook gezegd dat ik hun herder en leraar bleef. Het is geen dode letter wat in het formulier van bevestiging van dienaren des Woords gezegd wordt: „Over dewelke u de Heilige Geest tot een opziener gesteld heeft". Wat de Heilige Geest gesteld heeft kan geen kerkelijke vergadering ongedaan maken. Alleen Hij die aangesteld heeft kan ontslaan.

Een kerkelijke vergadering kan niet meer doen dan een ambtsdrager aanzeggen dat de Here hem ontslagen heeft. Maar de Here had mij geen ontslag gegeven. En dat erkent u nu ook. Ik heb hun gezegd dat ik hun herder en leraar bleef en dat als ze me nodig hadden ze altijd weer een beroep op hun herder en leraar konden doen en ze bij mij een gewillig oor zouden vinden. Ik ben bij allen geweest. Op een enkele uitzondering na was de ontvangst bij allen beleefd; wel beleefd, maar koel en zeer gereserveerd. Maar allen gaven duidelijk te kennen dat ze mij niet meer als hun herder en leraar wilden ontvangen. Een van hen zei: „Laten we maar niet praten want ik kan niet tegen u op maar ik blijf bij de synode". Een ander zei: „U mag komen, maar als vriend, niet als predikant". Daar heb ik op gezegd: „Daar kan ik geen scheiding tussen maken, ik ben altijd dominee".

Ik heb ze nooit vergeten, ze waren schapen van mijn kudde. Ik heb deze vierentwintig jaar niet gelopen met een bitter gemoed tegen hen.

Nu kan men misschien zeggen dat de schijn anders geweest is. Daarvoor kan men aanvoeren dat ik nooit bij hen kwam; ook dit, dat ik tegen samenspreking was wanneer er van de synode van de ene kant tot de synode van de andere kant een verzoek kwam om samen te spreken; en ook dit kan men aanvoeren dat ik een uitnodiging om bij bijzondere gelegenheden bij hen van mijn belangstelling en meeleven blijf te geven altijd heb afgewezen en er bij mijn kerkeraad op aangedrongen heb aan een gelijke uitnodiging niet te voldoen. Dat kon de schijn geven dat ds. Doornbos nog altijd liep te mokken over wat er zoveel jaren geleden gebeurd was.

Een brief van Ds. K. Doornbos

Zoals men uit de pers kon vernemen heeft de classis Zaandam de schorsing en afzetting van ds. Doornbos waartoe zij in 1945 overging, onlangs ongedaan gemaakt. Op deze opheffing van schorsing en afzetting reageerde ds. Doornbos met een antwoord aan de classis dat in het Kerkblad van de Geref. Kerken van Noord- en Zuid-Holland werd afgedrukt.

Wij geven dat antwoord hier weer:

De vergadering van 23 mei 1945 van de classis Zaandam van de Gereformeerde Kerken nam het besluit mij „te schorsen in mijn ambtelijke dienst voor de tijd van drie maanden, conform art. 31, 36, 79 en 80 D.K.O."

De vergadering van 4 juli 1945 van deze classis nam het „besluit, gehoord de deputaten ad art. 49 D.K.O., hem (d.i. mij) met ingang van 4 juli 1945 te ontzetten van zijn ambt als dienaar des Woords bij de Gereformeerde Kerken".

Bijna vierentwintig jaar later, 5 februari 1969, nam de vergadering van deze classis het besluit „de besluiten der classis d.d. 23

mei 1945 en 4 juli 1945, waarbij ds. K. Doornbos werd geschorst en afgezet, ongedaan te maken en ds. K. Doornbos te vragen haar te vergeven al wat in deze conflictsituatie, en met name in haar tuchtmaatregelen, in haar houding en optreden niet was naar de Geest van Christus."

Hier volgt mijn antwoord op dit besluit aan de vergadering van deze classis:

Aan de Vergadering van de Classis Zaandam van de Gereformeerde Kerken, samen te komen te Landsmeer op 26 maart 1969.

Waarde Broeders,

Het was in de vergadering van de classis Zaandam van de Gereformeerde Kerken op 23 mei 1945 dat ik gedwongen werd de vergadering te verlaten. Bij mijn heengaan die dag uit uw vergadering heb ik gezegd: „Ik wil weer met de classis praten wanneer ze deze schorsing opheft". Dat is vierentwintig jaar geleden. De schorsing is opgeheven en ik wil weer met u praten. Ik ben weer in uw vergadering, wel niet als afgevaardigde van een van uw kerken maar toch als een broeder onder de broederen.

Een van de broeders heeft eens gezegd: „Ds. Doornbos is een slecht verliezer”.

De werkelijkheid was toch anders dan die schijn.

't Is waar dat ik niet weer bij de broeders en zusters geweest ben, maar ze hadden immers te kennen gegeven dat ze me niet wilden ontvangen. Ik meende te doen naar het woord van Jezus. Als ze u niet willen ontvangen, ga dan heen. Er is genoeg te doen daar waar ze u wel willen ontvangen. Ik heb na 1945 nog achttien jaar in actieve dienst gestaan en heb nooit naar werk behoeven te zoeken. Daar kwam bij dat in de loop der jaren naast ons een eigen kerkelijk leven werd geconsolideerd en ik mij niet wilde dringen in eens anders dienst.

Het is waar dat ik tegen samenspreken van deputaten van de wederzijdse synoden ben geweest. Op de synoden van Groningen '46, Amersfoort '48 en Kampen '51 heb ik gestemd tegen samenspreken. Maar dat was niet omdat het lot van de broeders en zusters naast ons mij niet meer aanging; ook niet omdat ik het in orde vond dat we naast elkaar leefden en niet met elkaar. Dat is helemaal niet in orde. Er wordt wel eens gesproken van twee avondmaalstafels. Daar geloof ik niet aan. Er is maar één avondmaalstafel en dat is de tafel waar het avondmaal bediend wordt naar de instelling van Christus. Overal ter wereld waar het avondmaal bediend wordt naar de instelling van Christus staat dezelfde avondmaalstafel als waaraan ik avondmaal vier. Maar wel is het waar dat er broeders en zusters zijn die als ze aan die ene tafel gaan zo ver opschikken dat ze die anderen niet kunnen zien. En dat is niet in orde.

Waarom was ik dan tegen samenspreken?

Dat had een andere reden. De tijd was er niet rijp voor. Ik heb herinnerd aan de broeder die tot mij zei: „Laten we maar niet praten, ik blijf bij de synode”. Als de zaak zo staat is het ook verstandig om maar niet verder te praten. Argumenten werken dan toch niets uit. En zo dacht niet alleen deze broeder, zo dachten zeer veel broeders in het land aan beide kanten, of het voor henzelf duidelijk was of niet.

„Ik sta hier en ik blijf hier staan!”

„En ik sta hier en ik blijf hier staan!”

Als het zo staat baat het niet al komt men ook met een scheepslading argumenten. Aan beide kanten stond het zo. Wat zal men dan praten? Ik heb op de genoemde synoden aangedrongen op het geven van een kort afwijzend antwoord. De grote meerderheid op de synoden verwachtte heil van een overvloed van argumenten. De scheepslading argumenten kwam er wel maar het heil bleef uit, zoals te verwachten was. Wel kwam het verzoek om samenspreking telkens als een twistappel in onze kerken.

Het is ook waar dat ik uitnodigingen afwees om van mijn belangstelling en meelevens blijf te geven bij hen die naast ons tot een eigen kerkelijk leven waren gekomen als zich daar bijzondere gelegenheden voordeden. Maar dat was niet omdat ze mij onverschillig waren geworden. De reden was een andere. Ik wilde hen niet in de waan brengen dat het eigenlijk niet zo erg was wat er in '45 was gebeurd. Er waren velen die het wilden laten voorkomen dat er niets anders was gebeurd dan dat ik ontslag had gekregen als maatregel van orde, zoals men een ambtenaar ontslaat als de man niet meer voldoet.

Maar er is heel wat anders gebeurd. In de besluiten om mij te schorsen en af te zetten werd gezegd dat het gebeurde conform de artikelen 79 en 80 van de kerkenordening en daarin wordt gesproken van grove zonden die de bedrijver ervan voor de wereld eerloos maken. Daar hebben de broeders van Wormer mee ingestemd en zelfs per stencil mij in de gezinnen als zulk een grove zondaar tentoongesteld. Dat was heel wat anders dan als maatregel van orde een ambtenaar ontslaan. Ook was ik geen ambtenaar maar ambtsdrager, door Christus aangesteld tot hun herder en leraar.

Ik wil wel bekennen dat bij mijn weigering om te komen mijn zelfgevoel ook een woord meesprak. Ze hadden mij de voorkeur uitgezet, ik wilde mij niet door een achterdeur weer binnen laten lokken.

Wat gebeurd is, is vergeven.

Men spreekt van vergeven en vergeten. Vergeven is het maar vergeten is het niet. Er zijn slagen zo fel en dingen die zo diep grij-

pen in het leven van een mens dat ze nooit vergeten worden. Op enkele bijzonderheden na heb ik de stukken niet nodig om te weten hoe alles zich een kwart eeuw geleden heeft toegedragen. Zonder opnieuw de stukken in te zien weet ik wel wat er gebeurd is en hoe het gebeurd is. Ik kan begrijpen dat door zulke belevenissen een mens zenuwziek wordt, of dat zijn leven erdoor verkort wordt.

Ik weet dat onze beste werken onvolkomen en met zonde bevuurd zijn. Ik zal mij niet beroemen dat alles wat ik in die dagen gezegd en gedaan heb volkomen is geweest. Maar aan zulk een belijdenis hebt u niets. Zulk een belijdenis wil iedereen afleggen. Ik kan na het vierde van een eeuw wel zeggen dat als ik er weer vóór stond ik weer zo zou doen. Daar wil ik deze beperking bij maken dat ik in een zaak van zo grote ernst niet weer zoveel zou toegeven. Wie in een zaak van ernst begint met toegeven verliest het een na het ander, steeds meer, en verliest ook dat wat men niet verliezen mag.

Ik wil ook iets zeggen over onze naam.

Als ik het heb over onze naam heb ik het over de naam van die kerk van Wormer waarvan ik dertig jaren aaneen predikant ben geweest en waarvan ik nu al enige jaren emeritus-predikant ben. Ik heb het niet over de naam van enige andere kerk. De naam van deze kerk is Gereformeerde Kerk van Wormer, zonder meer. Dat is de naam die zij aangenomen heeft toen te Wormer in 1892 de kerk uit de Afscheiding en de kerk uit de Doleantie tot één kerk samensmolten. Die naam heeft ze nog, nog altijd de Gereformeerde Kerk van Wormer.

Deze Gereformeerde Kerk van Wormer was op de vergadering van de classis Zaandam van de Gereformeerde Kerken die op 23 mei 1945 te Landsmeer samenkwamen wettig vertegenwoordigd. Haar afgevaardigden waren er met behoorlijke credentiebrieven en werden ter vergadering als volwaardige leden ontvangen. U kunt het nazien in de notulen van die vergadering. Die vergadering schorste de herder en leraar van de Gereformeerde Kerk van Wormer, maar daar bleef de Gereformeerde Kerk van Wormer wel de Gereformeerde Kerk van Wormer om. De Gereformeerde Kerk van Wormer telde toen 485 leden, groot en klein. Daarvan verlieten haar alles met alles 80 leden; 't kan ook 81 geweest zijn, ook wel 79, 't was één van de zes. Daar bleef de Gereformeerde Kerk van Wormer ook wel de Gereformeerde Kerk van Wormer om. De uitgetreden broeders en zusters consolideerden een eigen kerkelijk leven, ook onder de naam van de Gereformeerde Kerk van Wormer. Dat was hun zaak, het kiezen van een naam is vrij, maar daardoor werd de Gereformeerde Kerk van Wormer geen andere kerk, en evenmin verloor ze daardoor haar naam. De vergadering van de classis wilde blijkens haar schrijven van 30 mei 1945 geen afgevaardigden van de Gereformeerde Kerk van Wormer weer ontvangen. Daar bleef de Gereformeerde Kerk van Wormer nog wel de Gereformeerde Kerk van Wormer om en dat veranderde niets aan haar naam.

In uw besluit van 5 februari 1969 spreekt u van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt). Dat is onze naam niet, onze naam is Gereformeerde Kerk van Wormer, zonder enige bijvoeging. Ik zend dat stuk niet terug omdat het een onjuist adres heeft, ik weet heel goed welke kerk u bedoelt en ondanks de onjuiste adressering is het aan het juiste adres gekomen. Maar ik stel er prijs op dat mijn gemeente bij haar ware naam wordt genoemd.

U zult zeggen: „De kerk waarvan u emeritus-predikant bent leeft toch niet met onze kerken in kerkverband”.

Dat is waar. In uw vergadering van 30 mei 1945 hebt u mijn gemeente buiten het kerkverband gezet, maar daar bleef ze wel de Gereformeerde Kerk van Wormer om en daardoor verloor ze haar naam niet.

U zult zeggen: „Uw kerk oefent nu toch gemeenschap met die kerken die vrij algemeen vrijgemaakte kerken worden genoemd”.

Dat is waar, maar niet waar is dat ze daardoor haar naam verloren heeft. De Nederlandse Hervormde Kerk oefent ook gemeenschap met de Doopsgezinde Broederschap, via de Wereldraad, maar daardoor verliest ze haar naam niet en wordt ze ook niet maar een broederschap.

(Slot volgt)

TE BERDE

Er gaan in politiek Nederland steeds meer stemmen op, die veranderingen willen aanbrengen in het vijftig jaar oude stelsel van algemeen kiesrecht en evenredige vertegenwoordiging.

De redeneergang is ongeveer als volgt:

- er moet meer duidelijkheid komen in de keuzemogelijkheid van de kiezers;
- deze duidelijkheid wordt bevorderd door een twee-partijen-stelsel;
- dit twee-partijen-stelsel kan worden gerealiseerd door in het vigerende kiesrecht elementen van het districtenstelsel op te nemen.

Ontaan van de mooie woorden komt het hierop neer, dat men om de kleine partijen kwijt te raken grijpt naar het middel van de getrapte verkiezing.

Opmerkelijk is, dat de discussie zich uitsluitend in het vlak van de doelmatigheid beweegt. Van een meer principiële beoordeling van het kiesrecht, zo men wil van beginselen, wordt weinig vernomen.

Zware woorden als revolutionair, individualistisch en atomistisch, of als liberalistisch en ondemocratisch worden niet meer gebruikt. Niet het stelsel als zodanig, maar als middel-tot-een-doel heeft het de aandacht.

Hieruit mag wellicht worden afgeleid, dat het denken vandaag naar beginselloosheid tendert, terwijl vroeger al te snel het beginsel in geding werd gebracht.

Hoe dit zij, het is beter recht te doen met gebrekkige regels, dan onrecht jegens minderheden te begaan met ideale regels.

Hiermee is allerminst gezegd dat het stelsel zelf er „dus” niet toe doet. De praktijk leert maar al te duidelijk, dat slechte bedoelingen tenslotte goede regels uitsluiten, terwijl omgekeerd in een verwerpelijke stelsel veel zonde verankerd ligt: de bringers van vrede worden er door uitgeschakeld.

De wijze waarop menselijke verhoudingen en betrekkingen gestructureerd zijn is op zichzelf niet doorslaggevend.

Beslissend is het streven van het hart. De oproep tot bekering kan een samenleving redden, niet het sleutelen aan de machinerie.

In het kerkelijk leven zien we dit ook. De goede regels van de D.K.O. zijn op zichzelf geen garantie gebleken voor recht en vrede in het onderling verkeer.

Niet in 1944 en niet in 1969. Anderzijds zien we dat die regels in discredit worden gebracht. Het is ronduit ontstellend hoe onder ons de D.K.O. naar buiten wordt geprezen en naar binnen geschonden.

In onze situatie vol van onheil is het verleidelijk veranderingen voor te stellen in de kerkenorde.

Bij voorbeeld in de wijze waarop een Generale Synode gekozen wordt. Naar de wijze van verkiezing gezien, is een Generale Synode zo iets als een viertrapsrakket. De uitschakeling van minderheden, die nu eenmaal in het systeem van getrapte verkiezing besloten ligt, kan plaats vinden op maar liefst vier niveau's: gemeente, kerkeraad, classis, particuliere synode, generale synode. Het zou dan ook een weldaad zijn, wanneer de broeders zich dit autonoom uitschakelingseffect eens ernstig, nuchter en mild wilden realiseren, door óók vertegenwoordigers van een „denkrichting” die in de minderheid is af te vaardigen. Maar ja, dan moet men elkaar wel als broeders aanvaarden.

In plaats daarvan moeten wij echter ervaren, dat een regionale meerderheid aan de voet door wat versluierend doleantie en verhelderend reconstructie heet, bovendien wordt geëlimineerd, terwijl een minderheid aan de top, die desondanks aan de poort van de meeste vergadering verschijnt, eenvoudig niet wordt ontvangen. Zo vindt dan de besluitvorming plaats door selectie en niet door discussie. Door dwang en niet door strijd. Zo wordt haar eenstemmigheid beroofd van zedelijke kracht en luister.

Verandering van de geschreven regels zal onze gemeenschap niet redden.

Wij moeten appelleren op het kloppend broederhart.

C. HUIZINGA

KERKNIEUWS

Aangenomen: naar Rotterdam-Zuid: ds. H. Scholte te Bodegraven-Alphen a.d. Rijn.

Bedankt: voor Leek en Leens: ds. T. Dekker te Goes; voor Schiebroek-Hilligersberg-Centrum: ds. D. Noort te Tiel-Zaltbommel.

Beroepen: te Enschede-Z.W.: ds. C. J. Smelik te Bunschoten-Spakenburg; te Grootegast: ds. A. R. Bosman te Gees; te Rijnsburg (voor de missionaire dienst op Curaçao): kand. D. Grutter te Enschede; te Delfzijl: ds. J. van der Haar te Leiden.

Ds. F. de Vries. Ds. F. de Vries, em. pred. van 's-Gravenhage werd benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Groningen-Zuid. De kerkeraad van Groningen-Zuid, die zich reeds vanaf december 1965 beklagde over het voorgaan van predikanten van Kampen in de zgn. „Tehuisgemeente”, heeft thans als zijn oordeel uitgesproken dat de kerkeraad van de Gereformeerde Kerk te Kampen (scriba J. Bos) zich schuldig maakt aan het bevorderen van een schismatische actie, waardoor hij de band met de kerk van Groningen-Zuid heeft verbroken. De kerkeraad sprak uit, de Gereformeerde Kerk te Kampen, totdat zij blijk heeft gegeven van de ratificering of conformering aan de uitspraken van meerdere vergaderingen (o.m. de P.S. Overijssel-1968, inzake het voorgaan in de „Tehuisgemeente”), te beschouwen en te behandelen als niet staande met de Gereformeerde Kerk van Groningen-Zuid in één kerkverband. De raad besloot geen attestaties af te geven aan of in ontvangst te nemen van de Gereformeerde Kerk te Kampen (scriba J. Bos) en geen predikanten van die kerk te ontvangen of toe te staan dat predikanten van Groningen-Zuid in de diensten van die kerk voorgaan.

Sliedrecht. De kerkeraad van de vrijgemaakte kerk te Sliedrecht sprak op 1 jan. '69 uit de gemeenschaps-oefening óók met de buitengesloten kerken te blijven bestendigen, acht gevend op Christus' bejegening van zijn veelszins dwalende gemeenten in Klein-Azië (Openb. 2 en 3), benevens Paulus' bejegening van de gemeente van Corinthe.

Toen de classis vanwege hetzelfde gevoelen de kerk van Vianen buitensloot (hoewel deze kerk zich beriep op art. 31 K.O. en toezegde in appèl te gaan) achtte de kerkeraad zich door dit kerkelijk vonnis mede geraakt en getroffen.

Als niet-acceptabel verklaard besloot de kerkeraad, zolang dit classisbesluit gehandhaafd bleef, geen afgevaardigden meer te zenden.

De kerkeraad hield ook de heen-zending van Gorkum (ds. Koers) en de wering van Langerak niet voor vast en bondig.

Na een ingediend bezwaarschrift door een aantal gemeenteleden werd de kerkeraad veroordeeld.

De kerkeraad handhaafde zijn beroep op de Heilige Schrift en weerlegde de classicale afwijzing daarvan, het gevelde vonnis neerleggend voor Gods Aangezicht.

Ouderling R. Blokland meende dat hierdoor verdere samenleving onmogelijk was geworden en riep tot aparte diensten op.

Een Akte van Afscheiding en Wederkeer werd ingediend, ondertekend door 31 belijdende leden.

Op zondag 27 april jl. gingen in het Rode Kruisgebouw (Burg. Drijberplein) voor de predikanten J. G. Meijer van Zwijndrecht en A. I. Krijtenburg van Dordrecht.

Deze diensten werden door plm. 50 kerk-gangers bezocht.

In het kerkgebouw (Jan Steenstraat) preekte ds. N. 't Hart van Steenwijk.

Op de dag van de scheuring telde de kerk van Sliedrecht 313 leden.

Amsterdam-C. Zondag 23 maart jl. was voor de gemeente van Amsterdam-Centrum een blijde dag omdat deze gemeente toen opnieuw een herder en leraar heeft gekregen.

Zo'n gebeurtenis stemt altijd tot dankbaarheid en blijdschap. In dit geval stemt deze gebeurtenis tot bijzondere dankbaarheid en blijdschap. Immers, de gemeente van Amsterdam-C. was in verwarring gebracht tenge-

volge van het vertrek van haar beide predikanten tegelijkertijd naar de Synodaal gereformeerde kerken.

In de verwarring en vertrouwing is weer samenbinding gegroeid. Resultaat daarvan was het beroepen van een nieuwe dienaar des Woords.

De gemeente heeft dit aangedurfd. De be-roepen dienaar des Woords, drs. H. de Jong, heeft het óók aangedurfd te komen. Dat is reden van grote blijdschap. De zusterkerken zijn blijde met de blijde gemeente. In het classicaal ressort is het gedunde aantal predikanten weer wat toegenomen.

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Zeer velen hebben hun abonnementsgeld reeds gegireerd. Mogen we degenen die nog niet betaalden verzoeken dit ten spoedigste te doen, liefst per giro 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist, met bijvermelding „Opbouw”.

Zie bijgaand stortingsformulier.

Bij voorbaat dank.

De administratie

Psalm 115

Op 21 mei 1969 hopen onze geliefde Ouders

G. SIESLING

en

M. SIESLING-KOPPIER

hun gouden bruiloft te vieren.

Hun dankbare kinderen en kleinkinderen:

Den Helder:

J. F. Siesling en Th. M. Siesling-Steenhoff
Rob en Mieke

Den Haag:

M. Siesling en R. P. M. Siesling-van der Meer

Marieke en Bas

Jan Laurens

Janneke

Martrude

Gerdine

Leeuwarden:

G. Siesling en J. H. Siesling-van Vlaardingen

Frank

Edger

Receptie: Zaterdag 24 mei van 3 tot half 5 in de receptie-zaal van het bejaardencentrum D'Amandelboom te Bilthoven, Noord-Houdringelaan.

Huisadres: Noord-Houdringelaan 64, Bilthoven.

1919-1969

Vrijdag 2 mei mochten wij met onze ouders, groot-en overgrootouders

JOH. RAVEN

en

M. RAVEN-NOORDHOF

herdenken, dat zij 50 jaar geleden in het huwelijk zijn getreden.

Psalm 150

Almelo:

W. G. Raven

M. J. Raven-de Feyter

Ede:

G. J. Raven

Capelle aan den IJssel:

P. L. Raven

U.S.A.:

Joh. Raven

M. Raven-Smith

Leersum:

H. G. Raven

M. J. Raven-van Asch

Groningen:

J. I. Raven

Honselersdijk:

J. Raven

T. Raven-van Ginkel

Emmen:

G. Bestebreurtje

I. M. Bestebreurtje-Raven

Heemskerk:

S. H. Raven

Kleinkinderen en

Achterkleinkinderen.

Ede: Obrechtlaan 13.

PERSBERICHT

Van 16 tot 19 mei wordt in Driebergen de voorjaarsconferentie van het ICCC-Jeugdcontact in Nederland gehouden.

De sprekers zijn: Prof. drs. J. P. Versteeg over „Signalen van het leven der toekomstige eeuw”. Prof. dr. J. Prins over: „Verantwoorde revolutie”.

Verder komen aan de orde: De kerk in Oost-Europa, situatie in Ierland en het internationale werkkamp.

De kosten zijn f 27,50 per persoon. Voor inlichtingen en aanmelding kunt u zich wenden tot het ICCC-Jeugdcontact, Singel 386 te Amsterdam. Tel. 020-248271.

Uit een leven van aanhoudende liefdedienst en geduldig gedragen lijden, heeft de Here in Zijn heerlijkheid opgenomen onze zeer geliefde vrouw, moeder en grootmoeder

**CHRISTINA FREDERIKA
VAN DEN BERG-DE BRUIN**

in de leeftijd van 76 jaar.

Wij prijzen hen zalig, die volhard hebben, gij hebt van de volharding van Job gehoord en gij hebt uit het einde, dat de Here deed volgen, gezien, dat de Here rijk is aan barmhartigheid en ontferming.
Jacobus 5 : 11.

Amsterdam,

J. H. van den Berg sr.

Amersfoort,

J. H. van den Berg jr.

Hans

Rijswijk (Z.-H.),

M. C. Klein-van den Berg

P. Klein

Harm

Joop

Amsterdam,

P. van den Berg

Amsterdam,

Chr. F. van den Berg

D. van den Berg-v. d. Vegt

Tineke

Willeke

Annette

Margriet

Hanneke

Amsterdam, 1 mei 1969

Frederik Hendrikstraat 104-III

De teraardebestelling heeft inmiddels plaatsgevonden op de begraafplaats „Vredenhof”, Haarlemmerweg.

TE HUUR:

EENGEZINSWONING TE BREDA

van 13 t/m 28-6.

In omgeving bos.

Slaapplaatsen: 4 volw. en 2 kinderen.

Brieven onder no. 9569 bureau van dit blad.

GEZIN MET 5 KINDEREN

wil graag in de maand juli

RUILEN VAN WONING

Bij voorkeur dicht bij zee.

Brieven onder nummer 10569 bureau van dit blad.

TE HUUR

in Haarlem van 5-26 juli

EEN WONING MET 4 SLAAPKAMERS

Circa 5 km van Zandvoort.

f 190,- per week.

Telefoon 0 23 - 44477.

TE HUUR:

GERIEFELIJK VAKANTIEVERBLIJF

in rustige omgeving met bos, hei en vennen, voor 6-8 pers.

Vrij van 28-5-28-6 en na 9-8-1969.

Huurprijs: f 75,- p.w.

Mevr. G. Haveman-Koops, Hassebergerweg 54, Sellingen (Gr.) Telefoon 05992 - 2326